

L'IMPACTE DE LA REVISIÓ JUDICIAL I DE LA LOMCE EN EL MODEL LINGÜÍSTIC DE L'ESCOLA CATALANA: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Mercè Corretja i Torrens*

Resum

L'article té per objecte analitzar el model lingüístic escolar de Catalunya a partir de les sentències del Tribunal Suprem de 23 i 28 d'abril de 2015 i dels diversos pronunciaments del Tribunal Superior de Justícia i del Tribunal Suprem de l'any 2014, especialment, a partir de la fixació de l'obligació d'impartir un 25% del currículum escolar en llengua castellana com a llengua vehicular.

També s'analitza l'impacte en el model del nou dret a rebre ensenyament en castellà i en l'idioma cooficial de la comunitat autònoma en una proporció raonable, previst a la LOE, i la garantia econòmica desenvolupada per via reglamentària d'aquest nou dret.

Paraules clau: Escola catalana; drets i deures lingüístics

THE IMPACT OF THE JUDICIAL REVIEW AND THE LOMCE ON THE CATALAN SCHOOL LANGUAGE MODEL: STATE OF THE ART

Abstract

The purpose of this article is to analyse the language model in Catalan schools on the basis of the Supreme Court judgements of 23 and 28 April 2015 and the various pronouncements of the High Court of Justice and the Supreme Court in 2014 in particular; by considering the obligation established to teach 25% of the school curriculum in Spanish as the vehicular language.

It also analyses the impact of the model of the new right to receive an education in Spanish and in the co-official language of the autonomous region in a reasonable proportion, envisaged in the LOE, and the economic guarantee of this new right by regulatory means.

Keywords: Catalan schooling model; linguistic rights and obligations

* Mercè Corretja i Torrens, llicenciada i doctora en dret per la Universitat de Barcelona. Directora general de Contractació Pública, mcorretja@gencat.cat

Article rebut el 30.11.2015. Avaluació cega: 04.02.2016. Data d'acceptació de la versió final: 09.02.2016

Citació recomanada: CORRETJA I TORRENS, Mercè. «L'impacte de la revisió judicial i de la LOMCE en el model lingüístic de l'escola catalana: estat de la qüestió», *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, núm. 65, 2016, pàg. 76-89. DOI: [10.2436/20.8030.02.134](https://doi.org/10.2436/20.8030.02.134).

Sumari

1 Plantejament

2 El marc constitucional i la jurisprudència del Tribunal Constitucional sobre drets i deures lingüístics en l'ensenyament

3 El model de conjunció lingüística educativa i la llibertat de llengua

4 L'obligació d'incorporar el castellà com a llengua vehicular en una "proporció raonable"

5 La configuració legal del dret a rebre ensenyament en castellà en una "proporció raonable"

6 Afectació dels drets lingüístics de tercers

7 El mecanisme compensatori per garantir l'ensenyament en castellà previst al Reial Decret 591/2014

8 Balanç de l'any 2015 en relació amb el model lingüístic de l'escola catalana

Bibliografia

1 Plantejament

El 2015 el Tribunal Suprem ha tancat una dècada aproximada de litigis contra el model lingüístic de l'escola catalana, configurat com un model de conjunció lingüística amb predomini de la llengua catalana com a llengua vehicular, articulats a l'entorn d'una qüestió principal: la reclamació d'un presumpte dret dels pares i mares a escollir la llengua en què han de rebre l'educació els seus fills, dret que es derivaria del fet que els seus fills siguin escolaritzats en llengua castellana quan aquesta sigui la seva llengua habitual, conjuntament amb la resta d'alumnes, i un dret a rebre l'ensenyament en les llengües oficials, castellà i català, en una proporció paritària (el 50%), en tots els nivells i cicles educatius. Tant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya com el Tribunal Suprem han rebutjat aquesta pretensió, a l'igual com ho havia fet amb anterioritat el Tribunal Constitucional, deixant clar que no hi ha en el nostre ordenament jurídic un presumpte dret dels pares a triar la llengua en què han de rebre l'ensenyament els seus fills.

No obstant això, sí que ha estimat parcialment les altres dues qüestions. Així, les sentències del Tribunal Suprem de de 23 i 28 d'abril de 2015 han confirmat l'obligació de l'administració catalana de "fixar la proporció en què s'incorpori el castellà com a llengua vehicular en el sistema lingüístic català" (STS de 9 de desembre de 2010, rec. 793/2009) i han validat el percentatge fixat pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya que, en sengles interlocutòries de 29 d'abril de 2014 dictades en execució de dues sentències del Tribunal Suprem del 2010 i del 2011, el va fixar de forma subsidiària en un 25% d'hores lectives, que s'han d'impartir conjuntament amb la resta d'alumnes de la classe i curs (i no mitjançant el mecanisme de l'atenció individualitzada, SSTs de 19 de febrer de 2013, rec. 1615/2012, i 24 de setembre de 2013, rec. 2895/2012) si bé només per als cursos i classes en què els fills o filles dels recurrents cursin els seus estudis (és a dir, no per al conjunt del sistema educatiu), i tot mantenint l'afirmació que el català és el centre de gravetat del sistema educatiu. Al llarg d'aquest 2015 s'han dictat, en total, 12 interlocutòries del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i 6 sentències d'aquest mateix tribunal reiterant aquests plantejaments i confirmant l'esmentat percentatge del 25%.¹

La posició dels tribunals s'ha de posar en connexió així mateix amb l'aprovació a finals del 2013 de la LOMCE (Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, de millora de la qualitat educativa) que va introduir la nova disposició addicional trenta-vuitena a la LOE (Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació) per mitjà de la qual es regula el dret que tenen els pares i mares al fet que els seus fills rebin ensenyament en castellà i en una altra llengua oficial en aquelles comunitats autònomes amb més d'una llengua oficial, així com l'obligació, derivada d'aquest dret i regulada a la mateixa llei, que les administracions educatives integrin l'ús de la llengua castellana com a llengua vehicular en un "percentatge raonable" o bé, en el cas que imparteixin de forma exclusiva totes les assignatures no lingüístiques en una llengua cooficial diferent del castellà, garanteixin una oferta docent sostinguda amb fons públics en què la llengua castellana sigui llengua vehicular en una "proporció raonable".

Actualment hi ha sis recursos d'inconstitucionalitat interposats contra la LOMCE pendents de sentència, entre els quals un del Govern i un del Parlament de Catalunya que impugnen concretament aquesta disposició. A més a més, aquesta disposició addicional ha estat desplegada pel Reial Decret 591/2014, que també està impugnat pel Govern de la Generalitat mitjançant conflicte de competències davant del Tribunal Constitucional.

En aquest article ens hem plantejat analitzar com afecten el model lingüístic escolar català i el seu futur desenvolupament aquests nous elements, és a dir: la fixació d'un 25% de castellà vehicular en hores lectives per a determinats alumnes i la supressió de l'atenció individualitzada, el nou dret a rebre l'ensenyament en castellà i en l'altra llengua cooficial en la comunitat autònoma en una proporció raonable, i l'obligació de garantir ensenyament en castellà en una proporció raonable amb càrrec a fons públics.²

1 Es tracta de les SSTsJC 200/2015, de 20 de març (recurs contenciós administratiu –RCA– 284/2012); 659/2015, de 28 d'octubre (RCA 314/2012); 334/2015, de 15 de maig (RCA 316/2012); 129/2015, de 23 de febrer (RCA 310/2012); 184/2015, de 16 de març (RCA 371/2012); 660/2015, de 28 d'octubre (RCA 309/2012); i de les interlocutòries de 12.2.2015 (RCA 17/2014); de 21.4.2015 (RCA 53/2015); de 20.4.2015 (RCA 56/2015); de 15.4.2015 (RCA 57/2015); de 15.4.2015 (RCA 102/2015); de 21.4.2015 (RCA 58/2015); de 17.4.2015 (RCA 55/2015); de 12.5.2015 (RCA 119/2015); de 4.6.2015 (RCA 74/2015); de 12.5.2015 (RCA 80/2015); d'1.9.2015 (RCA 156/2015) i de 5.10.2015 (RCA 199/2015), totes elles relatives a mesures cautelars.

2 Recordem que aquest model va rebre l'aval del Consell d'Europa, tal com s'esmenta a CORRETTJA TORRENS, Mercè. «De nou, sobre els tribunals i l'ús de les llengües vehiculars a l'escola», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 59, 2013, p. 75-91, DOI: 10.2436/20.8030.02.5

2 El marc constitucional i la jurisprudència del Tribunal Constitucional sobre drets i deures lingüístics en l'ensenyament

La regulació de les llengües vehiculars i curriculars a l'ensenyament en societats multilingües no respon a un sol patró, sinó que en general s'adapta als objectius perseguits per la societat i pels governs en cada cas concret. Per això, hi ha una gran diversitat de models i de variables i, d'acord amb el model establert, cada sistema regula els seus propis drets i deures lingüístics. No hi ha, doncs, en aquest àmbit, uns drets universals establerts en tractats o convenis internacionals que siguin vinculants per a tots els estats, com s'ha intentat argumentar en alguns dels recursos interposats contra les lleis i els decrets de la Generalitat.

En conseqüència, i al marge d'aquelles obligacions que els estats hagin pogut assumir en subscriure voluntàriament alguns tractats o instruments convencionals que tinguin previsions expressives sobre l'ensenyament de o en determinades llengües, el marc jurídic sobre l'ús de les llengües es regula en les constitucions i/o en les lleis internes dels estats.³

La CE (Constitució espanyola) de 1978 es refereix a les llengües a l'article 3, on després d'afirmar que la llengua espanyola és l'oficial a tot l'Estat i que tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la, estableix que "les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts" (article 3.2 CE). No conté, però, cap referència concreta a l'àmbit de l'educació. Només a l'article 148.1.17.a CE es preveu que les comunitats autònomes puguin assumir competències sobre el "foment de l'ensenyament de la llengua de la comunitat autònoma".

D'acord amb l'article 3.2 CE sis estatuts d'autonomia reconeixen actualment com a oficials altres llengües a més a més del castellà.⁴ Ara bé, els estatuts, llevat de l'EAC del 2006 (Estatut d'autonomia de Catalunya), tampoc no han aprofundit gaire en el contingut precís d'aquesta oficialitat. Si partim del fet que el concepte d'oficialitat no té un contingut universal i abstracte,⁵ sinó que és l'ordenament jurídic en concret qui estableix el règim d'usos de les llengües i les modulacions que en cada cas siguin aplicables, especialment quan hi ha més d'una llengua oficial, la simple declaració d'oficialitat no comporta tampoc un determinat règim d'ús de les llengües en l'àmbit educatiu.

Partint dels articles 3 i 27 CE, dels EA i d'acord amb la distribució constitucional de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes en matèria d'ensenyament i de regulació de les llengües oficials diferents del castellà, els legisladors autonòmics han estat els qui han regulat el règim d'ús i aprenentatge de les llengües en el sistema educatiu i els drets i deures lingüístics en aquest àmbit, els quals són, per tant, drets de configuració legal. El Tribunal Constitucional ha tingut ocasió de pronunciar-se en diverses ocasions sobre aquesta legislació. Les línies generals de la doctrina constitucional en aquesta matèria i fins a la STC 31/2010 sobre l'EAC de 2006, es poden resumir en les següents:

En relació amb la competència, sempre ha considerat que correspon a les comunitats autònomes la regulació de l'abast i els efectes de la cooficialitat (així s'expressa, per exemple, a les SSTC 82/1986, 83/1986, 123/1988, 56/1990 i 337/1994), mentre que correspon a l'Estat la competència per a "l'ordenació concreta de la posada en pràctica de l'oficialitat" (STC 82/1986). Ara bé, també és cert que les competències bàsiques de l'Estat en matèria d'ensenyament i per al desenvolupament del dret fonamental a l'educació (previstes a l'article 149.1.30 CE) li han permès algunes intervencions en aquest àmbit.⁶

En relació amb els drets i deures lingüístics en l'ensenyament, el Tribunal Constitucional ha assenyalat que de l'article 3.1 CE, que estableix el deure de coneixement de la llengua castellana, no es desprèn un dret

³ En relació amb els tractats i instruments internacionals que contenen disposicions sobre drets lingüístics es pot consultar: MILLAN I MASSANA, Antoni. "Marc internacional, constitucional i estatutari dels drets lingüístics en l'ensenyament no universitari", a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, 2013.

⁴ En concret, tenen més d'una llengua oficial les comunitats autònomes d'Euskadi, Navarra, Galícia, Illes Balears, Catalunya i la Comunitat Valenciana.

⁵ Tal com posa de manifest el minuciós i complet estudi de PONS EVA. "L'oficialitat lingüística. Declaracions constitucionals i implicacions jurídiques i pràctiques", publicat en versió digital pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Biblioteca Tècnica de Política Lingüística, 2015 (gencat.cat/llengua/BTPL/oficialitat).

⁶ V. VERNET, Jaume i PONS, Eva. "La llengua de l'ensenyament a les comunitats autònomes amb llengua pròpia", *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals*, núm. 8, p. 145, VERNET, Jaume; PONS, Eva; POU, Agustí; SOLÉ, Josep Ramon i PLA, Ana Maria. *Dret Lingüístic*, Valls: Cossetània, 2003, p. 190-191.

a rebre l'ensenyament únicament en aquesta llengua⁷ però sí l'obligació que el sistema lingüístic escolar assegurí el coneixement suficient i la capacitat d'usar correctament els dos idiomes (el castellà i l'altre idioma cooficial) en finalitzar l'educació obligatòria, de forma que al llarg del sistema educatiu s'ensenyin i s'emprin els dos idiomes. En aquest sentit, els poders públics tenen un deure d'incorporar l'ensenyament de les llengües oficials al sistema escolar per tal que els alumnes les coneguin de forma satisfactòria i les puguin utilitzar correctament (SSTC 87/1983 i 88/1983). L'article 3.1, doncs, comporta un deure d'ensenyament dels dos idiomes i una obligació de resultat, però no un dret d'elecció (STC 337/1994).⁸

D'altra banda, el Tribunal Constitucional precisa que la no existència d'un dret d'opció lingüística en el sistema educatiu no implica que els ciutadans no tinguin drets en aquest àmbit; en aquest sentit, afirma que tenen el dret a rebre l'ensenyament en una llengua comprensible per a ells, per tal que puguin aprendre i assumir els continguts de l'ensenyament (fonament jurídic 11è. STC 337/1994).

Pel que fa al dret a l'educació de l'article 27 CE, el Tribunal Constitucional desvincula l'ús d'una determinada llengua vehicular de la regulació del contingut d'aquest dret, (STC 195/1989) i afirma que de cap dels apartats de l'article 27 CE es pot extreure un dret de ser instruït en la llengua de preferència dels pares, tutors o alumnes i menys en el centre de la seva elecció,⁹ com tampoc un dret a rebre tot l'ensenyament en una de les llengües oficials.¹⁰ En canvi, sí que el Tribunal ha validat la possibilitat constitucional d'un sistema de conjunció lingüística en què la llengua cooficial –en el cas examinat, la catalana– en sigui el centre de gravetat (STC 337/1994).

3 El model de conjunció lingüística educativa i la llibertat de llengua

Dins de les àmplies possibilitats que ofereix el marc constitucional espanyol i que acabem d'exposar, coexisteixen en l'actualitat diferents models lingüístics escolars. En paraules del professor Milian i Massana aquests models es poden classificar en dos grans models antagònics: el model de separatisme lingüístic parcial i electiu (introduït a Euskadi per la Llei basca 10/1982, de 24 de novembre, bàsica de normalització de l'ús de l'eusquera), i el de bilingüisme total o conjunció lingüística (aplicat a Catalunya d'acord amb la Llei catalana 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, LNL), i entre aquests dos models extrems fluctuen la resta de models (Navarra, Comunitat Valenciana, Galícia, Illes Balears).¹¹ Seguint a Vernet i Pons, dins dels models de conjunció lingüística s'hi inclouen a més de Catalunya (i també l'Aran), les Illes Balears i Galícia, amb diferents variables, i dins dels models de separació lingüística, el País Basc, Navarra i el País Valencià.¹²

El model de separatisme lingüístic basc es caracteritza per la separació lingüística dels alumnes i es desdobra en tres submodels diferents: A (utilització docent del castellà, excepte en les assignatures d'idiomes moderns

7 Cal dir que la vinculació entre un presumpte dret a rebre l'ensenyament en castellà i l'article 3.1 és un tema recurrent. Així, per exemple, ALVAREZ ORTEGA, Miguel. "El castellano en las aulas catalanas: claves de una incómoda recurrencia", *Revista de Estudios Políticos*, Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, núm. 169, p. 267-298. Aquest autor insisteix en la idea que del "deure" de coneixement del castellà que estableix l'article 3.1 CE es pot extreure un dret d'opció lingüística en l'ensenyament, en la mesura que s'estableix una clara asimetria entre el castellà i les restants llengües cooficials, de les quals no es predica aquest deure de coneixement. Aquesta no ha estat fins ara ni la posició del Tribunal Constitucional ni la del Tribunal Suprem, que sempre han situat la possibilitat d'aquest dret en el pla legal, no constitucional. És més, en la STC 31/2010, relativa a l'EAC, el Tribunal Constitucional, en al·lusió al deure de coneixement de la llengua catalana introduït per l'article 6.2 de l'EAC, estableix que aquest deure no s'ha d'entendre com un deure generalitzat per a tots els ciutadans de Catalunya, sinó de la imposició d'un "deure individual i d'obligat compliment que té el seu lloc específic i propi en l'àmbit de l'educació, segons resulta de l'article 35.2 EAC". En l'àmbit de l'educació, per consegüent, el deure de coneixement es predica per igual dels dos idiomes i, per tant, hi ha una "simetria" pel que fa a drets i deures lingüístics.

8 PAREJO, Luciano. "El sistema de conjunció lingüística" a *Estudis jurídics sobre la Llei de Política Lingüística*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic-Marcial Pons, 1999, p. 283 i CORRETJA I TORRENS, Mercè. "Els drets lingüístics en el model educatiu vigent a Catalunya" a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic, 2013.

9 V. VERNET, Jaume i PONS, Eva. "La llengua de l'ensenyament...", ob. cit., p. 149, i MILIAN I MASSANA, Antoni. "Marc constitucional...", ob. cit., p. 38, qui cita les SSTC 195/1989 i 19/1990, sobre aquesta qüestió.

10 V. MILIAN I MASSANA, Antoni. "Marc constitucional...", ob. cit., p. 42.

11 V. MILIAN I MASSANA, Antoni. *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic, 1992, p. 317-318 i s.

12 Es pot veure un estudi dels diferents models a VERNET, Jaume i PONS, Eva. "La llengua de l'ensenyament...", ob. cit.

i de llengua i literatura basques); B (utilització vehicular mixta de les dues llengües oficials en la proporció determinada pels centres educatius) i D (euskera com a llengua vehicular, excepte per als idiomes moderns i la llengua i literatura castellana). L'escolarització de l'alumnat en un o altre submodel es porta a terme d'acord amb la lliure elecció de la llengua docent.¹³ Ara bé, el dret d'elecció, que també trobem en la Comunitat Valenciana o a Navarra, no inclou l'elecció del centre docent públic sinó que s'ha d'exercir en el marc de la planificació educativa pública, tal com ja hem vist (SSTC 195/1989 i 19/1990).

A Catalunya, en canvi, es va optar pel model radicalment contrari: l'escolarització conjunta dels alumnes, amb independència de la seva llengua materna i, per tant, sense separació d'alumnes en centres ni en aules per raó de llengua, i l'ús de les dues llengües oficials com a curriculars i vehiculars, si bé amb predomini de la llengua catalana. Per tant, el model parteix del no reconeixement del dret d'elecció lingüística o de la llibertat de llengua, que la legislació catalana només reconeix de forma limitada per al primer ensenyament i que s'ha de prestar en els termes que disposi l'administració educativa. En canvi, s'exigeix que, en finalitzar l'educació obligatòria, els alumnes tinguin un coneixement adequat i suficient dels dos idiomes oficials a Catalunya. La competència per regular la proporció de l'ensenyament i l'ús de les llengües oficials a l'escola correspon a la Generalitat de Catalunya.

Aquest model, que té el seu origen en la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística (LNL) fou impugnat i el Tribunal Constitucional mitjançant la important STC 337/1994 en va validar la constitucionalitat tot afirmant que no hi ha un dret dels pares a escollir la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills i que la llengua catalana pot ser el centre de gravetat del sistema educatiu, sense excloure però el castellà com a llengua docent (fonament jurídic 10è. STC 337/1994). Certament, com assenyala Milian i Massana, el Tribunal Constitucional no precisa quina extensió concreta ha de tenir l'ensenyament en castellà per tal que el model compleixi satisfactòriament l'exigència constitucional de no ser exclòs; simplement ho esmenta.¹⁴ Aquestes dues afirmacions (inexistència del dret constitucional d'opció lingüística en l'ensenyament i constitucionalitat d'un model en què el centre de gravetat sigui la llengua catalana) s'han mantingut inalterades fins a l'actualitat i són claus per entendre l'evolució del model a partir del 1994 i fins a la reforma estatutària del 2006.

El model català va anar evolucionant cap a un model amb major predomini de la llengua catalana com a llengua vehicular en les diferents assignatures, mitjançant el desplegament reglamentari de la LNL i posteriorment amb la Llei 1/1998, de política lingüística (LPL), que va establir el concepte legal de llengua pròpia i el va convertir en un dels elements estructurals del règim lingüístic de Catalunya.¹⁵

Aquest model, que no es va impugnar en via constitucional, és el que va incorporar l'article 35 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 (EAC) i va atorgar així rang estatutari als drets i deures lingüístics. Aquest article sí que fou impugat, juntament amb l'article 6 EAC, i fou declarat constitucional per la STC 31/2010. L'article 35 EAC no conté cap esment a la llengua castellana; tanmateix, la declaració de constitucionalitat de la STC 31/2010 es fonamenta en el fet que el Tribunal Constitucional entén que de la redacció del precepte no es pot deduir que el castellà no sigui també llengua vehicular de l'ensenyament a Catalunya (tal com ja havia establert la STC 337/1994).¹⁶ Després analitzarem els efectes de la STC 31/2010 en el model.

El model de conjunció lingüística després de l'EAC del 2006 ha quedat definit a la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació de Catalunya (LEC). Es mantenen les línies generals del model amb algunes precisions. Així, la llibertat de llengua segueix limitada al primer ensenyament però la LEC concreta que s'ha de prestar mitjançant atenció individualitzada, –article 11–, eliminant així la discrecionalitat administrativa anterior; es mantenen els principis de l'ús normal de la llengua catalana com a llengua vehicular i la prohibició de

13 El model de separació pot ser electiu o obligatori, com en el cas de Bozen/Bolzano. MILIAN I MASSANA Antoni. *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònòmics, 1992.

14 V. MILIAN I MASSANA, Antoni. "Marc constitucional...", p. 42..

15 Les línies generals i l'evolució del model es pot veure a CORRETTJA I TORRENS, Mercè. "Els drets lingüístics en el model educatiu vigent a Catalunya" a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònòmics, 2013.

16 Per a RIDAO, la STC 31/2010 desfigura i contravé la noció de llengua vehicular amb la seva referència al fet que el castellà també ha de ser llengua vehicular. (RIDAO, Joan. "La LOMCE o la construcció d'un dret educatiu inexistent: el de triar el castellà com a llengua vehicular", *Revista de Llengua i Dret* núm. 63, 2015, p. 83).

separar els alumnes en centres o grups per criteris lingüístics; s'especifica que l'alumnat és titular del dret i del deure a conèixer les llengües oficials, en coherència amb l'article 3.1 CE i amb l'article 6.2 EAC, i s'estableix que els currículums han de garantir el ple domini de les llengües oficials catalana i castellana en finalitzar l'ensenyament obligatori (article 10.1); i, finalment, la configuració del règim d'ús de les llengües en l'educació continua sent una prerrogativa administrativa. La LEC manté també una certa flexibilitat del model, de forma que la seva concreció admet diverses variables que van des de la possibilitat d'establir estratègies d'immersió lingüística per tal de garantir la cohesió social (article 15 LEC) a l'ús del castellà com a llengua vehicular en un nombre variable d'assignatures o en les activitats de la franja horària de lliure disposició, d'acord amb el que s'estableixi al projecte lingüístic del centre (articles 12 i 14). El Decret 142/2007 desenvolupa la LEC i a l'article 4.4 estableix que: "Tots els centres han d'elaborar, com a part del projecte educatiu, un projecte lingüístic propi, que ha de ser autoritzat pel Departament d'Educació, en el qual s'adaptaran els principis generals i la normativa a la realitat sociolingüística de l'entorn." Aquest precepte ha estat interpretat per l'Ordre EDU 21/2007, de 29 de juny, en el sentit que "els centres podran impartir continguts d'àrees no lingüístiques en castellà o en una llengua estrangera o alternativament es podran utilitzar aquestes llengües en la realització d'activitats previstes en la franja horària de lliure disposició."

En el model lingüístic català, per tant, la llibertat de llengua que permet elegir la llengua en què ha de rebre l'ensenyament l'alumne quan la seva llengua habitual sigui el castellà queda restringida al primer ensenyament i s'ha de prestar en forma d'atenció individualitzada, ja que amb posterioritat és l'administració educativa la que configura, admetent una certa flexibilitat i garantint el predomini de la llengua catalana, el règim d'ús de les llengües vehiculars i curriculars. Per això, en contra del model, els diferents recursos contenciosos administratius interposats reclamen un presumpte dret dels pares a elegir la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills i, en conseqüència, l'eliminació de l'atenció individualitzada en el primer ensenyament i el dret que el castellà sigui emprat com a llengua vehicular en la mateixa proporció que el català (és a dir en un 50%) en tot el cicle educatiu, per tal que el seu fill o filla rebi un ensenyament bilingüe juntament amb la resta d'escolars i en igualtat de condicions amb aquests.

Per resoldre aquests recursos i valorar si les restriccions imposades per l'administració educativa catalana són ajustades a la CE i a l'EAC, cal determinar el marge de discrecionalitat que té l'administració educativa i la finalitat i justificació de les mesures adoptades. Com assenyala la doctrina,¹⁷ la desigualtat pot estar justificada si té per objecte una finalitat protegida per l'ordenament jurídic; així, per exemple, la STC 337/1994 va entendre que la normalització lingüística de la llengua catalana podia justificar un model en què el català fos el centre de gravetat del sistema lingüístic escolar.

En conseqüència, tot i reconèixer la competència de la Generalitat, cal tenir en compte que aquesta ha de respectar dos límits: no pot excloure el castellà com a llengua vehicular del sistema educatiu i ha de justificar que el sistema tingui com a "centre de gravetat" la llengua catalana.

4 L'obligació d'incorporar el castellà com a llengua vehicular en una "proporció raonable"

Com han assenyalat diversos autors,¹⁸ la STC 31/2010 sobre l'EAC comporta una inflexió en els plantejaments del Tribunal Constitucional, no tant per la doctrina continguda a la mateixa sentència, que a grans línies reproduceix el que ja s'havia afirmat en sentències anteriors, sinó per la seva redacció un tant ambigua que ha propiciat una reinterpretació de la doctrina per part del Tribunal Suprem. En aquest sentit, la STC 31/2010 emfasitza la posició de la llengua castellana com a llengua vehicular a Catalunya i això ha permès al Tribunal Suprem, a partir de les SSTS de 9, 12 i 16 de desembre del 2010 (que resolen recursos dels anys 2005-2006) posar en qüestió el model lingüístic escolar de Catalunya, en considerar que el castellà ha estat efectivament

¹⁷ MILIAN I MASSANA, Antoni. "Marc internacional...", ob. cit.

¹⁸ V. PONS PARERA, Eva. "La llengua de l'ensenyament en la jurisprudència del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem" a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic, 2013, p. 70 i s.; PLA I BOIX, Ana Maria. "El règim lingüístic en la sentència 31/2010, de 28 de juny", *Revista catalana de dret públic*, especial sentència sobre l'Estatut, p. 144 i s.; MILIAN I MASSANA, Antoni. "Contingut i conseqüències jurídiques de la STC 31/2010, de 28 de juny, en relació amb les llengües oficials", *Revista Jurídica de les Illes Balears*, 9, 2011. RIDAO, Joan. "La LOMCE o la construcció d'un dret educatiu inexistent: el de triar el castellà com a llengua vehicular", *Revista de Llengua i Dret* núm. 63, 2015.

exclòs com a llengua vehicular del sistema escolar català.¹⁹ Aquesta “exclusió efectiva” es fonamenta en considerar que les hores lectives impartides en llengua castellana són insuficients per tal d'entendre que el castellà és també llengua vehicular a Catalunya.

En conseqüència, el Tribunal Suprem en les esmentades sentències reconeix de forma expressa un dret dels recurrents (pares d'alumnes) a considerar que “el castellà sigui utilitzat també com a llengua vehicular en el sistema educatiu de Catalunya i, en conseqüència, que la Generalitat adapti el seu sistema d'ensenyament a la nova situació creada per la STC 31/2010, que considera la llengua castellana també vehicular a Catalunya”.

Cal fer aquí un incís per subratllat que el Tribunal Suprem no reconeix el dret d'opció lingüística que reclamaven els recurrents, és a dir un dret a rebre tot l'ensenyament en castellà, sinó un dret més limitat: el dret que el castellà sigui utilitzat “també” com a llengua vehicular (partint de la presumpció que el sistema escolar de Catalunya l'ha exclosa com a tal), de forma que es pot afirmar que aquestes sentències no modifiquen en res les línies generals del model de conjunció lingüística regulat actualment a la LEC.

Com hem dit, de fet ja la STC 337/1994 va validar el sistema català amb el límit genèric que això no comportés l'exclusió del castellà com a llengua docent de forma que en quedés garantit el coneixement i ús en el territori de la comunitat autònoma. Ara bé, si en aquella sentència el Tribunal Constitucional va donar per entès que, per tal de garantir aquests objectius el castellà s'emprava com a llengua vehicular, sense anar més enllà,²⁰ la diferència és que a partir de la STC 31/2010 el Tribunal Suprem intenta ser més precís i limitar la discrecionalitat de l'administració educativa, per imposar-li l'obligació de fixar una determinada proporció d'ús de la llengua catalana i castellana en el sistema escolar.

El raonament del Tribunal Suprem es basa en el fonament jurídic 24 de la STC 31/2010 que fa referència a la “igual utilització del castellano” respecte del català com a llengua vehicular al llarg de tot el procés educatiu,²¹ i al fet que considera insuficient la inclusió del castellà com a llengua objecte d'estudi als efectes de computar aquestes hores com a llengua vehicular.

En aquest punt, doncs, cal preguntar-se qui té competència per determinar el “*quantum*” de llengua castellana vehicular i com ho ha de fer? El Tribunal Suprem entén que la competència correspon a l'administració educativa catalana, però que aquesta competència no és il·limitada ni discrecional. En aquest sentit, les sentències indiquen que l'ús del castellà com a llengua vehicular no pot ser un “mero artificio” i que ha de ser adequat a l'estat de normalització lingüística del català en la societat catalana, de forma que si el Govern de Catalunya considera que ja s'ha assolit l'objectiu de normalització lingüística, la proporció en l'ús de les llengües vehiculars hauria de ser la mateixa per a les dues llengües (50%) si bé mentre no s'assoleixi aquest objectiu, el català pot tenir una major proporció. En conseqüència, les sentències conclouen tot assenyalant que els recurrents tenen dret a considerar que el castellà és la llengua vehicular en el sistema educatiu a Catalunya “en la proporció que sigui procedent”.

El Tribunal Suprem, en limitar la competència autonòmica i condicionar-la a dur a terme una valoració de l'estat de la normalització lingüística del català per tal de fixar el règim d'ús de les llengües vehiculars a l'escola està reinterpretant, des del meu punt de vista, el marc constitucional i estatutari, a partir del qual no es desprèn aquesta limitació. Certament, les restriccions a la llibertat de llengua que imposa el model de conjunció lingüística amb predomini de la llengua catalana ja hem dit que han de ser proporcionades i raonables, però això no implica que només es puguin vincular a la normalització lingüística; el legislador i l'administració educativa haurien de tenir un marge ampli de discrecionalitat per tal de poder tenir en compte altres elements per fonamentar el manteniment de la llengua catalana com a “centre de gravetat” del sistema educatiu, com per exemple, la garantia de la cohesió social, la protecció del principi de la diversitat

19 V. CORRETJA TORRENS, Mercè. “De nou, sobre els tribunals i l'ús de les llengües vehiculars a l'escola”, *Revista de Llengua i Dret*, núm. 59, 2013, p. 75-91, DOI: 10.2436/20.8030.02.5, i CORRETJA I TORRENS, Mercè. “Els drets lingüístics en el model educatiu vigent a Catalunya” a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 2013.

20 En aquella sentència el Tribunal no va imposar cap *quantum* exprés. V. MILIAN I MASSANA, Antoni. “Contingut i conseqüències jurídiques de la STC 31/2010, de 28 de juny, en relació amb les llengües oficials”, *Revista Jurídica de les Illes Balears*, 9, 2011.

21 I, per tant, no només en la primera etapa de l'ensenyament. D'altra banda, al meu entendre, el Tribunal Suprem incorre en un error d'interpretació de la STC 31/2010, la qual es refereix únicament al fet que totes dues llengües han de ser vehiculars, no que ho hagin de ser en la mateixa proporció. V. CORRETJA I TORRENS, Mercè. “Els drets lingüístics...”, ob. cit., p. 122.

cultural (reconegut per la UNESCO en la Convenció sobre la protecció i la promoció de la diversitat de les expressions culturals de març de 2007 i reconegut a l'article 167, apartat 4, del Tractat de funcionament de la Unió Europea), la integració de la població immigrant, la promoció de la llengua catalana com a llengua pròpia (principi proclamat a la LPL), la promoció de l'ús social de la llengua catalana, la protecció de la llengua catalana com a llengua d'abast territorial limitat, etc.

Malgrat això, i tenint en compte les primeres consideracions que semblaven apuntar la necessitat de modificar el model lingüístic escolar de Catalunya, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i el Tribunal Suprem han precisat que les seves interlocutòries i sentències només tenen aplicació per als casos individuals resolts en cada cas; és a dir, els drets que en cada sentència es puguin reconèixer són els dels fills o filles dels recurrents, però no afecten el model general, d'acord amb els principis de la justícia contenciosa administrativa. En conseqüència, doncs, les línies generals del model no requereixen cap adaptació o adequació.

D'altra banda, en el casos individualment resolts, s'ha produït un nou gir, ja que les famílies recurrents a les quals el Tribunal Suprem o el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya havien reconegut el dret a rebre l'ensenyament en castellà en una proporció raonable, van sol·licitar l'execució de sentència i van demanar mesures cautelars. En la peça separada de mesures cautelars, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va fixar, en substitució de l'Administració educativa (tot i reconèixer que és aquesta a qui correspon fer-ho), un percentatge del 25% d'ús del castellà com a llengua vehicular a l'escola, aplicable a una assignatura no lingüística de caràcter troncal o anàleg. En aquests casos, el percentatge s'aplica no només als fills o filles dels recurrents sinó també als cursos i classes en què aquests alumnes cursin els seus estudis.²²

Els pares van recórrer aquestes interlocutòries reclamant, de nou, el reconeixement del dret a triar la llengua en què han de rebre l'ensenyament llurs fills i que la proporció fos del 50%, així com la supressió de l'atenció individualitzada i que l'escolarització en castellà dels seus fills o filles es portés a terme conjuntament amb la resta d'alumnes del seu curs. El Tribunal Suprem ha confirmat en sentències de 23 i 28 d'abril de 2015 les interlocutòries del Tribunal Superior de Justícia i ha desestimat la petició dels pares, tot i que ha declarat nul·la la figura de l'atenció individualitzada.

En definitiva, doncs, i després d'exhaurir la via processal, de les interlocutòries i sentències esmentades, únicament se'n desprèn el reconeixement d'un dret individual, respecte al fet que les dues llengües oficials siguin vehiculars en la proporció que determini l'administració educativa (tenint en compte que la del castellà ha de ser "raonable", tot i mantenir el català com a centre de gravetat del sistema educatiu), dret que no obliga, però, a modificar tot el model. En el cas que s'invoqui aquest dret i l'Administració educativa no fixi una proporció de llengua castellana com a vehicular, i si els pares o tutors dels alumnes ho demanen en via judicial, els tribunals han fixat, de forma substitutòria, que la proporció sigui un 25% de les hores lectives, aplicat a una assignatura no lingüística curricular de caràcter troncal o anàleg, deixant fora d'aquest percentatge la realització d'activitats fora de la franja horària obligatòria en què s'utilitzi la llengua castellana.

5 La configuració legal del dret a rebre ensenyament en castellà en una "proporció raonable"

En paral·lel als processos judicials, el legislador estatal ha aprovat la LOMCE i ha optat per regular un nou dret en la disposició addicional trenta-vuitena de la LOE: el dret a rebre ensenyament en castellà, i ha establert obligacions concretes per a les administracions educatives per tal de garantir-ne el compliment, sense tenir en compte que fins ara la jurisprudència constitucional ha destacat la inexistència d'aquest dret en la CE i que la competència per regular el règim d'ús de les llengües en l'educació correspon, com hem dit, a les comunitats autònomes.

La LOMCE ha estat impugnada davant del Tribunal Constitucional, però mentre aquest no resolgui els recursos d'inconstitucionalitat interposats, cal tenir en compte que aquesta llei sí que afecta els models existents i imposa límits i condicionants nous als legisladors autonòmics que cal analitzar.

²² Les interlocutòries de referència són les cinc dictades pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 30 de gener de 2014.

El punt 1 de l'esmentada disposició addicional 38a. titulada "Llengua castellana, llengües cooficials i llengües que gaudeixin de protecció legal", estableix per primer cop que el castellà és llengua vehicular en tot l'Estat en els termes següents:

"1. Las Administraciones educativas garantizarán el derecho de los alumnos y alumnas a recibir las enseñanzas en castellano, lengua oficial del Estado, y en las demás lenguas cooficiales en sus respectivos territorios. El castellano es lengua vehicular de la enseñanza en todo el Estado y las lenguas cooficiales lo son también en las respectivas Comunidades Autónomas, de acuerdo con sus Estatutos y normativa aplicable."

Aquest apartat, malgrat l'aparent contundència de la seva redacció, en realitat no altera en res el règim lingüístic escolar vigent amb anterioritat, ja que l'únic que estableix és que el castellà és la llengua vehicular de l'ensenyament en tot l'Estat, de la mateixa manera que ho són les llengües cooficials de les comunitats autònomes en el territori d'aquestes, i per a l'aplicació d'aquesta declaració remet al que estableixen els estatuts i la normativa aplicable, per la qual cosa seguiria sent aplicable la legislació catalana vigent.

En canvi, el punt 4 de la mateixa disposició sí que introdueix alguna novetat, ja que a més de reiterar el dret dels alumnes en comunitats autònomes que tinguin més d'una llengua oficial a rebre l'ensenyament en les dues llengües oficials, no es limita a fer una remissió a la legislació vigent sinó que fixa uns criteris de programació vinculants per a les administracions educatives per tal de garantir aquest dret. Així i després d'establir que l'assignatura de llengua i literatura castellana com la de llengua cooficial i literatura s'han d'impartir en l'idioma que correspongui, estableix dues alternatives per garantir el dret al fet que el castellà sigui llengua vehicular: a) Integrar l'ensenyament en castellà i impartir l'ensenyament de les assignatures no lingüístiques en les dues llengües d'acord amb la "proporció raonable" que estableixi l'administració educativa de manera que l'alumnat domini les dues llengües oficials; b) Impartir aquestes assignatures exclusivament en una sola de les llengües (castellana, cooficial o estrangera) si es garanteix una oferta docent alternativa a càrrec de fons públics en què s'utilitzi com a vehicular cada una de les llengües oficials. En aquests casos, però, s'exigeix que l'administració educativa garanteixi una oferta docent sostinguda amb fons públics en què la llengua castellana s'utilitzi en una "proporció raonable".

La primera formulació (lletra a) respondria al model de conjunció lingüística amb dues llengües vehiculars, que és el model català, però limitant la llibertat que té actualment l'administració educativa per determinar l'ús de les llengües, supeditant-la a la necessitat d'establir una proporció "raonable" de llengua castellana vehicular i exclouent l'assignatura de llengua i literatura castellana del còmput de la llengua vehicular. Aquesta limitació es correspondria amb la que ja hem vist que es dedueix de la jurisprudència del Tribunal Suprem.

En canvi, la segona formulació (lletra b) respondria al model de separatisme lingüístic, en què coexisteixen centres que empren com a vehicular una o altra llengua oficial (o fins i tot una llengua estrangera), de forma que el que ha de garantir l'administració educativa és que hi hagi oferta docent en cada una de les llengües vehiculars sostinguda amb fons públics. L'existència d'aquesta oferta actua con un condicionant de l'administració educativa. Ara bé, només s'imposa de forma específica que es garanteixi una oferta educativa pública en llengua castellana com a llengua vehicular "en una proporció raonable", sense dir res respecte a les altres llengües vehiculars.

Finalment, es configura legalment una garantia del dret a rebre ensenyament en castellà en els termes següents:

"Los padres, madres o tutores legales tendrán derecho a que sus hijos o pupilos reciban enseñanza en castellano, dentro del marco de la programación educativa. Si la programación anual de la Administración educativa competente no garantizase oferta docente razonable sostenida con fondos públicos en la que el castellano sea utilizado como lengua vehicular, el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, previa comprobación de esta situación, asumirá íntegramente, por cuenta de la Administración educativa correspondiente, los gastos efectivos de escolarización de estos alumnos y alumnas en centros privados en los que exista dicha oferta con las condiciones y el procedimiento que se determine reglamentariamente, gastos que repercutirá a dicha Administración educativa. Corresponderá al Ministerio de Educación, Cultura y Deporte la comprobación del supuesto de hecho que determina el nacimiento de la obligación financiera, a través de un procedimiento iniciado a instancia del interesado, instruido por la Alta Inspección de Educación, y en el que deberá darse audiencia a la Administración educativa afectada. El vencimiento del plazo máximo sin haberse notificado resolución expresa legitimará al interesado o interesados que hubieran deducido la

solicitud para entenderla desestimada por silencio administrativo. El Ministerio de Educación, Cultura y Deporte desarrollará reglamentariamente este procedimiento administrativo. La obligación financiera del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte tendrá carácter excepcional y se extinguirá con la adopción por la Administración educativa competente de medidas adecuadas para garantizar los derechos lingüísticos individuales de los alumnos y alumnas. A estos efectos, no se considerarán adecuadas las medidas que supongan la atención individualizada en castellano o la separación en grupos por razón de la lengua habitual.”

Aquest apartat s'entén que s'aplica tant en el cas que el model lingüístic escolar sigui el de conjunció lingüística com el cas que sigui de separatisme lingüístic.

La novetat que presenta aquest apartat en relació amb la legislació vigent és que regula una garantia econòmica per al supòsit en què l'administració educativa corresponent no garanteixi l'existència d'ensenyament en llengua castellana en una “proporció raonable” que permeti exercir el corresponent dret individual, i en el fet que, si bé aquesta “proporció raonable” la determina en primer terme l'administració educativa competent, en segon terme està sotmesa a una tutela o supervisió posterior per un òrgan de l'Estat (el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports), que n'efectua una “comprovació”.

D'altra banda, la disposició (que no precisa el concepte de proporció raonable) considera no adequades les mesures que suposin una “atenció individualitzada” en castellà (que és la tècnica prevista a la Llei d'educació de Catalunya) o la separació en grups per raó de la llengua habitual –mecanisme previst en els models de separatisme lingüístic, com ja hem vist– per tal de garantir el nou dret legal.

En qualsevol cas, aquest apartat s'ha de considerar que pot tenir efectes en el model lingüístic català vigent, en la mesura que considera “no adequada” la tècnica prevista a la LEC per garantir el primer ensenyament en la llengua habitual de l'alumne, per imposar a l'administració educativa l'obligació de garantir una oferta docent en llengua castellana en un percentatge “raonable” (tot exclouent que l'ensenyament del castellà sigui computable a aquests efectes) i per afegir un control o supervisió a la Generalitat en la determinació de l'ús del castellà com a llengua vehicular en l'ensenyament.

Ara bé, de nou sorgeix la qüestió: com es fixa el “percentatge raonable” d'oferta docent en llengua castellana?

En aquest punt, i atès que la LOMCE no estableix cap percentatge determinat, es pot entendre que l'administració educativa competent disposa d'un ampli marge de discrecionalitat per tal de fixar-lo en els termes que consideri convenients amb l'únic límit de no poder computar l'ensenyament de la llengua i literatura castellana a aquests efectes. Tanmateix, aquesta decisió discrecional és supervisada, en cas de desacord, pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, el qual també té un ampli marge de discrecionalitat per adoptar la seva resolució.

Deixant de banda les qüestions competencials,²³ cal tenir en compte que la Generalitat haurà de motivar adequadament la seva decisió de naturalesa discrecional als efectes de valorar-ne la proporcionalitat i la raonabilitat. I a aquests efectes, poden ser de gran utilitat les interlocutòries del Tribunal Superior de Justícia del 2014 i del 2015 (confirmades pel Tribunal Suprem el 2015) en el sentit que l'ús de la llengua castellana com a llengua vehicular en un 25% de l'horari lectiu, aplicat a una assignatura no lingüística troncal o de caràcter anàleg, constitueix una “proporció raonable”. De fet, es pot considerar fins i tot que aquesta quantificació efectuada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (i validada pel Tribunal Suprem) permet transformar la decisió discrecional en un concepte jurídic indeterminat.

Interpretat el concepte de “proporció raonable” en aquests termes, es pot considerar que queda garantit el model de conjunció lingüística amb predomini de la llengua catalana com a llengua vehicular que s'ha estat aplicant des del 1983 fins ara, ja que es manté el català com a “centre de gravetat” del sistema educatiu, tot i que, evidentment, s'introdueix una major rigidesa en el model, en la mesura que, quan hi hagi una petició dels pares o tutors, s'imposa a determinades aules i cursos l'obligació d'ensenyar un 25% de les assignatures no lingüístiques troncal o anàlogues en llengua castellana, la qual cosa permet eliminar, en aquests casos, la flexibilitat dels centres a l'hora d'adoptar el seu projecte lingüístic escolar. Aquesta interpretació, però,

23 En aquest sentit, ens podem preguntar quina competència bàsica o exclusiva podria permetre al legislador estatal limitar la competència autonòmica i fins i tot supervisar-la?

al meu entendre, no desfigura el model general ni contradiu el que estableix la disposició addicional trenta-vuitena de la LOE.

6 Afectació dels drets lingüístics de tercers

Una segona qüestió a tenir en compte és que tant les sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya com del Tribunal Suprem han considerat discriminatori el mecanisme de l'atenció personalitzada en castellà prevista a la LEC, i això comporta que s'estengui l'obligació d'impartir en llengua castellana un 25% de les hores lectives d'una assignatura troncal o anàloga a tots els alumnes del mateix curs i aula que els fills o filles dels pares recurrents.

En el mateix sentit, la disposició addicional trenta-vuitena de la LOE també considera no aplicable aquest mecanisme com a forma per garantir el dret individual a rebre ensenyament en castellà.

Aquest mecanisme, si bé no és un element rellevant del model català, sí que és important als efectes de garantir el principi de no separació dels alumnes en centres i grups aules. La seva supressió comporta que quedin afectats els drets lingüístics de la resta de l'alumnat i dels seus pares o mares que no han estat part en el procés judicial, en la mesura que veuen alterat el projecte lingüístic del centre mitjançant una decisió judicial sense que hagin tingut oportunitat de defensar els seus drets o d'oposar-se a les peticions dels pares recurrents.

Aquesta situació d'indefensió ha generat que, a la pràctica, hi hagi hagut una reacció de rebuig a les sentències i interlocutòries i això, de retruc, ha comportat que els pares que havien obtingut la decisió judicial favorable, finalment hagin desistit d'executar la sentència o interlocutòria o hagin canviat els seus fills de centre (en dos casos els han escolaritzats en centres privats) i, per tant, no s'hagin aplicat les mesures cautelars imposades per via judicial.

7 El mecanisme compensatori per garantir l'ensenyament en castellà previst al Reial Decret 591/2014

Per últim, i abans de cloure aquest article amb un balanç de la situació de l'any 2015, voldria fer referència al mecanisme per a la compensació de costos previst al Reial Decret 591/2014, per tal de garantir l'ensenyament en llengua castellana en les comunitats autònomes amb més d'una llengua oficial.

Aquest Reial Decret ha desenvolupat el procediment administratiu per fer efectiva la "garantia econòmica" prevista a la disposició addicional trenta-vuitena, aplicable per al cas que l'administració educativa no disposi d'una oferta educativa a càrrec de fons públics en què s'utilitzi el castellà en una proporció raonable.

Els requisits per tal de sol·licitar aquesta compensació econòmica són els següents:

- Que l'alumne s'hagi d'escolaritzar en una comunitat autònoma amb llengua cooficial, segons els estatuts d'autonomia.
- Que la comunitat autònoma hagi optat per un sistema en què les assignatures no lingüístiques s'imparteixin exclusivament en llengua cooficial o en alguna llengua estrangera, i que no proveeixi una oferta d'ensenyament sostingut amb fons públics en què s'utilitzi el castellà com a llengua vehicular en una proporció raonable amb l'ensenyament ofert en la llengua cooficial.
- Que l'alumne o qui n'exerceixi la pàtria potestat, tutela o curatela, hagi sol·licitat a l'administració educativa la utilització del castellà com a llengua vehicular en l'ensenyament i que aquesta sol·licitud no hagi estat atesa d'acord amb la disposició addicional trenta-vuitena de la LOE.
- Que l'alumne cursi educació bàsica en un centre privat no sostingut amb fons públics que imparteixi ensenyament en castellà com a llengua vehicular en una proporció raonable amb l'ensenyament ofert en la llengua cooficial.

En aquests casos, qui tingui la pàtria potestat, tutela o curatela de l'alumne podrà posar en marxa un procediment administratiu davant del Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, instruït per l'Alta Inspecció educativa a la comunitat autònoma, per tal d'obtenir una compensació pels costos d'escolarització en un centre privat. La resolució correspon a la Direcció General en matèria de cooperació territorial amb les administracions educatives (organisme dependent del Ministeri), si bé prèviament es demana un informe a les administracions educatives sobre l'oferta educativa en castellà en la zona d'escolarització.

L'aplicació d'aquest mecanisme a Catalunya suscita, al meu entendre, dos dubtes importants. D'una banda, en la mesura que el model català és un model de conjunció lingüística i en la mesura que hi hagi centres públics o privats concertats que imparteixin un 25% d'assignatures en llengua castellana en horari lectiu i d'acord amb els requisits establerts per la jurisprudència, es pot considerar que es proveeix una oferta docent pública suficient en què el castellà s'utilitza com a llengua vehicular en una proporció raonable, per la qual cosa no seria procedent la tramitació d'aquest procediment.

El segon, l'existència de centres escolars en què s'imparteixi ensenyament amb una determinada proporció de llengua castellana com a llengua vehicular en la zona escolar dels pares demandants no pot ser un element a tenir en compte en la resolució del procediment, ja que això aniria en contra de la jurisprudència del Tribunal Constitucional que fins ara ha considerat que no hi ha un dret dels pares al fet que els seus fills o filles rebin ensenyament en una sola de les llengües oficials en un centre de la seva elecció (SSTC 195/1989 i 19/1990), sinó que aquest dret s'ha d'exercir en el marc de la planificació educativa.

8 Balanç de l'any 2015 en relació amb el model lingüístic de l'escola catalana

En general, es pot afirmar que després de més de 10 anys de recursos i conflictes, el model d'escola catalana basat en la conjunció lingüística amb predomini de la llengua catalana ha quedat avalat tant pel Tribunal Constitucional com pel Tribunal Suprem i pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, però amb algunes limitacions.

La primera i més important és que, en el cas que hi hagi oposició dels pares, no es podrà emprar el sistema d'atenció personalitzada en la llengua habitual de l'infant, ja sigui el català o el castellà, de forma que la petició d'escolarització en llengua castellana en el primer ensenyament pot comportar l'afectació de drets lingüístics de tercers.

Pel que fa a l'ús del castellà com a llengua vehicular juntament amb la llengua cooficial (requisit que, de forma general, ja figurava en la STC 337/1994 i que la STC 31/2010 ha reiterat i precisat), s'observa com, primer per via judicial i després per via legislativa, es considera que l'assignatura de llengua i literatura castellana no és suficient per considerar que es compleix aquesta condició. En conseqüència, en el cas que hi hagi una petició dels pares en aquest sentit, l'administració educativa (en compliment de la disposició addicional trenta-vuitena de la LOE) pot fixar un percentatge o bé donar compliment al que els tribunals han establert amb caràcter subsidiari, que és el 25% d'ús de la llengua castellana com a vehicular en assignatures no lingüístiques de caràcter troncal o anàleg.

D'altra banda, la legislació estatal admet que es puguin impartir totes les assignatures exclusivament en la llengua cooficial o en alguna llengua estrangera, si es proveeix una oferta d'ensenyament sostingut amb fons públic en què s'empra el castellà com a llengua vehicular en una proporció raonable amb l'ensenyament ofert en la llengua cooficial (és a dir, es valida el sistema de separatisme lingüístic que s'aplica en altres comunitats autònomes). En el cas que no es proveixi aquesta oferta amb càrrec a fons públics, es pot demanar la compensació dels costos a càrrec de l'administració educativa.

En el cas que s'entengui que aquest mecanisme també és aplicable a Catalunya, malgrat que el model lingüístic escolar sigui el de conjunció lingüística i no el de separatisme lingüístic, cal tenir en compte que l'administració educativa podria optar per establir centres amb un percentatge del 25% d'ús del castellà com a llengua vehicular (atès el concepte de "proporció raonable" fixat pels tribunals) en lloc d'assumir el cost econòmic corresponent i tenint en compte que no hi ha un dret dels pares a elegir la llengua en què han de rebre l'ensenyament els seus fills ni el centre on s'ha de fer efectiu aquest dret. El dret configurat pel

legislador estatal es limita a un dret a rebre ensenyament en llengua castellana en la proporció raonable que fixi l'administració educativa, proporció que és susceptible de ser supervisada per un òrgan estatal.

Fent un balanç del curs 2015-2016, cal tenir en compte que, malgrat el reforçament del dret per via legislativa, el nombre de sol·licituds per rebre ensenyament en llengua castellana ha baixat (66) enfront a les que es van presentar en el curs 2014-2015 (341). Per tant, no sembla que les mesures adoptades pel legislador estatal hagin tingut una repercussió notable en el model de conjunció lingüística vigent, la qual cosa posa en relleu l'ampli suport social de què gaudeix.

Finalment, i en relació amb el mecanisme compensatori regulat al Reial Decret 591/2014, fins ara s'han presentat 100 sol·licituds en via administrativa, que estan sent objecte de valoració.

En definitiva, doncs, sembla que aquest any 2015 ha quedat resolta la controvèrsia sobre el model lingüístic de l'escola catalana que es va iniciar després de la STC 31/2010 amb alguns retocs que, malgrat les aparençes, no comporten en general una alteració de les línies mestres del model sinó només algunes restriccions que haurà de tenir en compte l'administració educativa catalana en relació amb els drets lingüístics individuals.

Bibliografia

ÁLVAREZ ORTEGA, Miguel. "El castellano en las aulas catalanas: claves de una incómoda recurrencia", *Revista de Estudios Políticos*, Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, núm. 169, 2015.

CORRETJA I TORRENS, Mercè. "Els drets lingüístics en el model educatiu vigent a Catalunya" a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 2013.

CORRETJA TORRENS, Mercè. "De nou, sobre els tribunals i l'ús de les llengües vehiculars a l'escola", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 59, 2013, p. 75-91, DOI: 10.2436/20.8030.02.5.

MILIAN I MASSANA, Antoni. "Marc internacional, constitucional i estatutari dels drets lingüístics en l'ensenyament no universitari", a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 2013.

MILIAN I MASSANA Antoni. *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992.

MILIAN I MASSANA, Antoni. "Contingut i conseqüències jurídiques de la STC 31/2010, de 28 de juny, en relació amb les llengües oficials", *Revista Jurídica de les Illes Balears*, 9, 2011.

PAREJO, Luciano. "El sistema de conjunció lingüística" a *Estudis jurídics sobre la Llei de Política Lingüística*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms-Marcial Pons, 1999.

PLA I BOIX, Ana Maria. "El règim lingüístic en la sentència 31/2010, de 28 de juny", *Revista Catalana de Dret Públic*, Especial Sentència sobre l'Estatut. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2011.

PONS PARERA, Eva. "La llengua de l'ensenyament en la jurisprudència del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem" a *Els drets lingüístics en el sistema educatiu. Els models de Catalunya i les Illes Balears*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 2013.

RIDAO MARTIN, Joan. "La LOMCE o la construcció d'un dret educatiu inexistent: el de triar el castellà com a llengua vehicular", *Revista de Llengua i Dret*, Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, núm. 63, 2015.

VERNET, Jaume; PONS, Eva; POU, Agustí; SOLÉ, Josep Ramon; PLA, Ana Maria. *Dret Lingüístic*, Valls: Cossetània, 2003.

VERNET, Jaume; PONS, Eva. "La llengua de l'ensenyament a les comunitats autònomes amb llengua pròpia", *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, núm. 8.